

Una perspectiva de relacionalitat híbrida en l'anàlisi i la gestió de polítiques públiques

A hybrid relational approach to policy analysis and policy making

Marc Grau-Solés

Universitat Autònoma de Barcelona

Marc.Grau@uab.cat

Resumen

Tesi presentada al Departament de Psicologia Social de la UAB per Marc Grau-Solés. Dirigida pels doctors Lupicinio Íñiguez i Joan Subirats. Aquesta tesi presenta noves perspectives que l'Actor-Network Theory obre per a l'anàlisi i la gestió de polítiques públiques. La principal idea és que gestionar la complexitat i la incertesa implica reconèixer i tractar amb realitats múltiples i híbrides. Basant-nos en les aportacions de la teoria de l'actor-xarxa (ANT), la ciutat s'analitza com un assemblatge urbà múltiple. L'ANT permet pensar la ciutat com un objecte heterogeni i descentralitzat. La noció d'assemblatge urbà permet donar compte de la naturalesa múltiple i híbrida de la ciutat. A més, s'analitza la naturalesa dicotòmica de la noció moderna de la política. Finalment, a través de l'anàlisi dels rendiments substantius de la participació ciutadana en les polítiques urbanes, es proposa una noció híbrida de la participació ciutadana i dels processos polítics.

Palabras clave: Actor-Netowk Theory; Anàlisi de polítiques públiques; Assemblatge urbà; Relacionalitat híbrida; Acció pública

Abstract

Thesis presented at the Departament de Psicologia Social of the UAB by Marc Grau-Solés and supervised by Professor Lupicinio Íñiguez and Professor Joan Subirats. This thesis presents new perspectives opened by actor-network theory for policy analysis and policy making. The main idea is that managing complexity and uncertainty involves recognizing and dealing with multiple and hybrid realities. Drawing on inputs from Actor-Network Theory (ANT), the city is explored as a multiple urban assemblage. ANT allows thinking the city as a heterogeneous and decentred object. The notion of urban assemblages is introduced to account for the multiple and hybrid nature of the city. Besides, the dichotomous nature of the modern notion of politics is analyzed. Finally, through the analysis of substantive consequences of citizen participation in urban policies a new hybrid notion of citizen participation and policy processes is proposed.

Keywords: Actor-Network Theory; Policy analysis; Urban assemblages; Hybrid relationality; Public action

Aquesta tesi doctoral, a càrrec de Marc Grau-Solés, fou presentada en el Departament de Psicologia Social de la Universitat Autònoma de Barcelona, el setembre de 2011. La tesi ha estat dirigida pels doctors Lupicinio Íñiguez i Joan Subirats.

La tesi doctoral està composta, principalment, per quatre textos (Grau, Íñiguez-Rueda i Subirats, 2010; Grau-Solés, Íñiguez-Rueda i Subirats, en premsa; 2011a; 2011b). Més un text d'aplicació i discussió dels resultats titulat "Aplicació dels resultats de la tesi doctoral: la resolució d'una controvèrsia urbana".

Aquesta tesi doctoral es caracteritza, especialment, pel fet de treballar i experimentar amb aportacions provinents d'autors vinculats a l'Actor-Network Theory en els estudis urbans i l'anàlisi de polítiques públiques. L'objectiu de la tesi doctoral fou reconceptualitzar la nostra noció de participació i plantejar

noves formes de concebre la relació amb el territori i la forma de governar-lo. I els seus resultats parteixen de l'anàlisi de casos de processos de regeneració urbana en centres històrics.

Vistos en conjunt, podem considerar que els diversos textos que componen aquesta tesi doctoral ofereixen una manera de llegir i afrontar la complexitat que ens envolta. La idea de fons de la perspectiva de relacionalitat híbrida que dóna nom a aquest treball és que governar escenaris caracteritzats per la complexitat i la incertesa implica prendre consciència de la necessitat de reconèixer i tractar amb realitats híbrides i múltiples.

És interessant destacar que els resultats que ofereix la tesi tenen relació, sentit i una aplicació pràctica en el context actual. Un context en el que destaquen, per exemple, les mobilitzacions recents del 15M al nostre país. Unes mobilitzacions que es caracteritzen per l'aparició d'una afirmació: no ens representen. D'una intuïció de democràcia segrestada. La ciutadania ha vist com els assumptes se li escapaven de les mans. S'estira els cabells per haver permès una delegació sense garanties. I exigeix reinventar les formes democràtiques i la relació entre les institucions públiques i la ciutadania.

Parlem, per tant, d'una crisi institucional. D'una crisi de representació. Una crisi de la lògica de delegació, però, que va més enllà de l'esfera de la política. També hi ha una crisi en allò que podríem anomenar la delegació científica. Controvèrsies com les de l'energia nuclear, els organismes genèticament modificats, la grip A o les vaques boges evidencien, no només que la ciutadania ha pres consciència que les innovacions científiques i tècniques ens afecten, ens transformen, sinó, especialment, evidencien una crisi de confiança en aquest altre tipus d'experts.

Per tant, aquesta és una altra cara de la mateixa crisi institucional a la qual estem immersos. En aquest cas, una crisi de les institucions científiques. La ciutadania va perdre la fe cega en el progrés científic i tècnic i reclama més i millor mecanismes de control. I qüestiona la legitimitat d'aquests experts com els únics agents productors de coneixement i innovació. La ciutadania exigeix participar en allò en el que està vinculada, és a dir, la seva salut, el mediambient, etc.

Una crisi de la noció de delegació, a partir de la qual s'ha basat el funcionament de l'activitat política i científica. Una crisi del que coneixem com la doble delegació. D'una banda, en tant que ciutadans designem a través de les eleccions aquells que, en el nostre nom, s'encarregaran de vetllar per l'interès general. I, de l'altra, en tant que profans deleguem als científics i tecnòlegs la capacitat de produir coneixement i dispositius tècnics.

Estem davant, per tant, d'esdeveniments que van en la direcció de renovar les formes de gestió i la relació entre la ciència, la política i la ciutadania. I, per dir-ho d'alguna manera, són mobilitzacions que reclamen la reapropiació d'allò comú. D'allò que ens afecta. Precisament, el debat sobre allò comú i la seva gestió és també d'interès en el marc d'aquesta tesi doctoral. En el context d'una crisi de legitimitat tant de l'estat com del mercat capitalista, cada vegada es parla més del procomú, dels *commons*.

La lògica dels *commons* permet pensar formes d'organització més arrelades, compromeses i curoses, basades en la transparència, la mutualitat i la rendició de comptes. El dels *commons* és un paradigma que permet la reflexió sobre les relacions de poder i la distribució de costos i beneficis. I permet concebre nous drets socials i polítics i, sobretot, noves formes de governança més obertes i basades en la col·laboració. La lògica dels *commons* té, per tant, un potencial democratitzador i afavoridor d'escenaris més justos socialment.

Què podem considerar assumptes comuns? Aspectes mediambientals com el clima, l'aire que respirem, els residus o el bosc a les afores de la nostra ciutat. Internet. Les lleis. La fruita i verdura que comprem. Les condicions laborals. Anar al metge. El coneixement científic. Tot allò que ens afecta directament o indirectament ho hem d'entendre com a objecte comú. I és que depenem d'una gran diversitat de coses perquè la nostra vida sigui com és. Coses que són de tots i de ningú al mateix temps. Són elements amb els quals mantenim vincles. Ens defineixen. La nostra integritat en depèn. Els sostenim i ens sostenen. Sense ells la vida no seria possible.

I volem pensar que aquests béns comuns no ens abandonaran mai. No obstant, llegim el diari i observem que part del sistema sanitari es privatitza, que el clima es degrada, que apareixen nous artefactes tècnics que vulnereu la nostra intimitat, es modifiquen els aliments, les centrals nuclears pateixen accidents, etc. La modificació dels comuns té un impacte polític. Transformen el món el que vivim. I la seva gestió se'ns escapa de les mans. Una gestió que, intuïm, va més enllà de l'esfera privada o la pública-institucional. Tenim dret a sospitar que molts d'aquests comuns estan amenaçats. I a reivindicar noves formes de gestió per aquests béns, més enllà d'atorgar-ne el monopoli a les institucions públiques.

La lògica d'allò comú permet anar més enllà de la dicotomia públic/privat. Permet convertir en polític tot allò que ens afecta. Tot allò que ens compon. Sense el qual no seríem el que som. Permet exigir responsabilitats i ampliar àmbits de decisió a problemàtiques que el pensament modern havia encomanat a institucions científiques o a l'esfera privada. La lògica dels *commons*, per tant, permet repensar la política més enllà d'una lògica de monopoli de la representació d'allò públic per part de les institucions públiques i d'una lògica de delegació, tant en l'activitat política com en la científica.

El que és comú, però, és sempre complexa. Es troba en una gran diversitat d'indrets i vinculats a molts agents. Allò comú es caracteritza per la multiplicitat i l'heterogeneïtat. I aquesta tesi, precisament, reflexiona sobre la governança de la complexitat. La proposta d'aquesta tesi doctoral és que governar la complexitat exigeix reconèixer i tractar amb realitats híbrides i múltiples.

Sobre la qüestió de la híbridesa, en els casos estudiats en aquesta tesi doctoral hem vist com els humans estem connectats de formes diverses amb elements no-humans. Hi interactuem i intercanviem propietats. I tenen un destacat paper en la formació i manteniment de les nostres societats. Això ens dificulta marcar nítidament la frontera entre humans i no-humans. Entenem que allò social inclou també aquestes materialitats que trobem, aquells no-humans amb els que formem associacions híbrides. La complexitat exigeix tractar amb composicions híbrides.

I això ens ha portat a treballar, també, amb una altra concepció de la ciutat. La ciutat ja no és un mena de recipient en el qual viuen les persones. Tampoc està definida en termes estrictament humans, sinó que s'entén com un col·lectiu també tècnic i natural. Parlem d'una realitat híbrida. Aquest fet ens permet arribar a una nova definició d'urbà. Urbà ja no vol dir allò social menys l'arquitectura, menys les materialitats. Ja no separem la tècnica (i allò natural) de la societat.

Precisament, aquesta distinció entre elements social i elements tècnics està vinculada a dicotomies de la modernitat, com ara societat-natura o subjecte-objecte. Dicotomies tractades en diversos textos d'aquesta tesi doctoral. Les dicotomies estableixen reialmes separats i purifiquen els elements per tal de poder-los encabir (i gestionar) en l'un o en l'altre. Per exemple, en l'article titulat "Una perspectiva híbrida y no-moderna para los estudios urbanos" (Grau-Solés et al, en premsa) tractàvem la dicotomia

societat/natura. I hem descrit un món dividit en dos reialmes. El primer, el de la natura, poblat per no-humans, per objectes, i gestionat a través de la Ciència. I el segon, el de la societat, format per humans, per subjectes, i gestionat per la política.

La dicotomia, en el fons, és una forma d'organització política. D'una banda, la Ciència s'encarrega del que és objectiu i indisputable. Les coses. I, per l'altra, la Política tracta allò que és social i disputable. Els humans. Aquest fet comporta que la Política estigui reduïda a assumptes d'humans. Coses socials. La democràcia queda com una qüestió de subjectes, de persones, amb els seus drets, les seves voluntats, opinions i preferències.

I de l'altra banda, confonem les materialitats amb la natura. I els no-humans dels que parlàvem abans, els objectes, ja no tenen res a veure amb la democràcia. Que queda com un joc entre subjectes. Però sense contingut. En aquest article hem vist, per exemple, una concepció de la participació ciutadana clarament limitada a aspectes socials. O les dificultats per incloure en els processos polítics aspectes tècnics que eren cabdals.

I aquest fet té conseqüències democràtiques. Explica que la natura i la retòrica científica hagin estat un mitjà habitual per saltar-se la política. Els representants dels interessos humans poden anar debatent, mentre que des de fora, els experts mostraran evidències que cancel·laran la política. La conclusió del text és que només serem capaços de renovar la política quan puguem renunciar a la dicotomia i assimilar, no només un multiculturalisme (és a dir, diferents maneres de veure una mateixa realitat), sinó també que vivim en diferents naturaleses. En múltiples móns. Realitats híbrides. Reprendrem aquest fil més endavant.

En la mateixa línia, en l'article titulat "Análisis de políticas públicas relacional, híbrido y no-moderno: la integralidad de las políticas públicas en el barrio del Casc Antic (Barcelona)" (Grau-Solés et al, 2011b) hem observat la presència de la dicotomia subjecte-objecte en l'anàlisi de polítiques públiques. Acostumem a trobar continguts i resultats per un costat i processos i qualitat democràtica per l'altre. És així com les decisions polítiques es consideren sempre quelcom merament humà. De nou, la democràcia és considerada una qüestió de subjectes. De processos. D'institucions. I els objectes, el que està en joc en la política, són considerats com quelcom que no hi té cap paper. Reduïm així la política a un joc buit, que deixa de banda el que està en joc. Una noció de política i de democràcia sense substància.

Aquest fet l'hem viscut quan tractàvem d'analitzar els rendiments substantius de la participació ciutadana. És a dir, tractàvem de vincular la participació amb continguts substantius. I hem pogut observar que per analitzar els resultats d'una política no podem mirar només el procés o els resultats. Hem de mirar els lligams entre la gent i els continguts. Veure com els continguts determinen també el procés i els subjectes polítics, i no només a l'inrevés. En definitiva, el text planteja la necessitat d'una noció híbrida de la democràcia que posi en tensió les racionalitats substantiva i procedimental de les polítiques públiques. Superant les distincions de les dicotomies modernes i sent capaços de concebre i tractar amb composicions híbrides.

Però a banda de reconèixer el seu caràcter híbrid, la proposta d'aquesta tesi doctoral per governar la complexitat és la de visualitzar un escenari amb múltiples realitats. La realitat no és estable, no ve donada ni és universal. La realitat sempre està situada històricament, culturalment i materialment. Tornant a l'assumpte dels comuns que tractàvem abans, hem dit que allò comú és el que és de tots. Que és accessible a tots. Allò comú, però, no té perquè implicar uniformitat. Allò comú emergeix en escales

---

diferents, amb una gran pluralitat de formes de gestió i actors involucrats. Allò comú està compost de múltiples i heterogènies formes de realitat.

Recuperant el fil del que he comentat abans de les “múltiples natures”, la complexitat exigeix també ser conscients que vivim en diferents móns. Quan parlem de multiplicitat no estem davant de visions o perspectives respecte una única realitat. Són diferents versions de l'objecte, múltiples formes de realitat. Per dir-ho d'alguna manera, són perspectives amb substància, amb contingut. Versions fetes d'humans i no-humans, de relacions socials i materials. Són, en el fons, diferents maneres de fer, diferents maneres d'existir, diferents ontologies.

A més, un objecte múltiple no és només la suma de les formes de realitat que hi estan vinculades. És cadascuna d'aquestes versions al mateix temps. La realitat de les diferents versions no depèn del paper que juguen en el marc del conjunt de l'objecte múltiple. Les parts tenen la seva “pròpia realitat”. Governar la complexitat exigeix que aprenguem a gestionar aquestes realitats múltiples, resultat de la constant intersecció de diferents formes de realitat. I en aquest sentit, la complexitat ve donada precisament per la multiplicitat de possibilitats d'acció i composició.

Múltiples realitats que són híbrides. Perquè no podem entendre la multiplicitat sense entendre abans la seva hibridesa. Només així podem afrontar el repte que és la diversitat per la Ciència Política. Si donem contingut, donem realitat, a la diversitat, no hi ha forma d'expertesa possible que pugui cancel·lar la política, definint com són realment les coses i impeding el degut procés democràtic. Reconèixer la multiplicitat al mateix temps que la hibridesa permet concebre que vivim en més d'un món. Móns que són legítims. Que són reals per si sols. I que tenen legitimitat per participar en el procés de composició d'un món comú.

Amb tot, aquella ciutat que abans descrivíem com un objecte híbrid, se'ns presenta ara també com un objecte múltiple. La ciutat no és un objecte únic i estable. No és mai un producte acabat. És un efecte relacional, incert, resultat de la constant actualització de múltiples formes de realitat. L'anomenem un assemblatge urbà híbrid i múltiple.

Sobre aquest aspecte, en els casos estudiats en aquesta tesi doctoral hem mostrat la multiplicitat de versions, de formes de realitat, presents en les controvèrsies. I aquest és un aspecte central en la tesi. Hem observat com les pràctiques de participació ciutadana són una font de mobilització de noves formes de realitat. A través de les diverses formes d'acció pública, noves realitats, sempre híbrides, són reconegudes i incorporades en el procés polític. Per tant, hem de considerar els híbrids com els animadors de la política. Són portadors de contingut. Monstres híbrids que lluiten per fer-se visibles. Per fer-se públics. És així com s'eixampla la vida pública.

En aquest sentit, no hem de confondre el públic amb allò públic. El que és públic no té res a veure amb espectadors. Perquè no és quelcom passiu, sinó a construir. Hi ha tants “públics” com problemes amb voluntat d'afrontar. I quan veiem quelcom públic, quelcom comú, el que veiem darrera són comunitats, vincles. Allò comú està situat sempre en pràctiques i relacions concretes. La política no és possible sense continguts. I els continguts de la política només són possibles si existeixen subjectes que els convoquin i mobilitzin. La societat es sustenta, de fet, en aquestes amalgames híbrides. Perquè quan parlem d'un bé comú d'un col·lectiu, parlem del mateix col·lectiu.

El cas és, per tant, que la participació sempre va lligada a continguts. Tota forma de participació és la incorporació en el procés de noves realitats. No obstant, com hem dit, la participació ciutadana, en tant que forma part de l'esfera de la política, acostuma a fer referència només a qüestions de subjectes. Es convoca a humans purificats, desconnectats dels seus acoblaments híbrids. I en la mateixa línia, la noció actual de democràcia, excessivament procedimental, fa que ens oblidem dels continguts. Queda fora tota l'amalgama de no-humans amb els quals compartim la nostra existència i mitjançant els quals som el que som. Els separem, i els enviem a l'esfera dels objectes, i sota els auspicis de la ciència i la tècnica.

El fet, però, és que com més purs ens considerem, més híbrids ens hem tornat. Diàriament ens relacionem amb una multitud d'elements no-humans. La creació d'híbrids és el pa de cada dia. Els híbrids han proliferat. Cada dia entren en les nostres vides nous actors (iPad, nous virus, pesticides, vacunes, aliments, etc.), sempre híbrids, amb els quals hem de conviure. Sense que cap Constitució reconegui la seva presència ni cap procediment reguli la nostra convivència. I sense saber massa bé qui els representa o, sobretot, qui en respon.

Això ens porta a pensar que hem de regular la proliferació d'híbrids, reconeixent la seva existència i oferint-los representació política. L'atenció cap a les formes híbrides no només ens permet conèixer la realitat que ens envolta sinó, sobretot, intuir de quina manera l'existència d'aquests híbrids modificarà el món fins a tornar-lo irreconeixible. Els híbrids permeten ampliar l'horitzó de possibilitat i experimentar noves formes de realitat. Els híbrids ens exigeixen revisar la nostra compatibilitat, solidaritat i convivència.

El cas és que la gent està connectada de formes diverses i molt intenses amb elements no-humans. I hem vist que tota acció pública és sempre híbrida. Per tant, si la participació pública sempre es produeix a través de continguts, ens hem de fixar en els vincles entre la gent i les coses, en les amalgames híbrides que formen. Aquesta dificultat de traçar una divisió clara entre humans i no humans comporta la necessitat de replantejar la definició dels subjectes polítics. Els humans ja no ocupen el centre de l'escenari. Els protagonistes han de deixar de ser éssers socials purificats.

En definitiva, en aquesta tesi doctoral proposem una lectura híbrida del món que ens envolta. El món està compost per formes híbrides de realitat. Parlar d'híbrids no és només una metàfora. Ho podem entendre en el sentit estrictament literal. Considerar els humans com l'element bàsic de la política no ens permet governar el món que ens envolta. Si la política només fa referència a les relacions entre subjectes, els continguts, el que està en joc, en definitiva, el món, queda fora de la política. No hi ha política possible. De fet, ho hem de considerar en sentit literal. Els humans ja no estan en el centre de l'escenari. Els protagonistes ara són també els seus vincles. Són composicions heterogènies. No ens interessen més els humans, sinó és en tant que formen part d'assemblatges híbrids. Els híbrids són els protagonistes de la política.

A banda d'una participació híbrida, en el marc d'aquesta tesi doctoral hem vist com les oportunitats de participació són més riques si els que hi participen ho fan des d'una posició d'experiència i vincle personal amb l'assumpte en qüestió. No podem basar els processos polítics en participants o portaveus "alliberats" de les seves contingències materials, dels seus vincles, dels seus interessos, dels seus problemes, de les seves identitats. El fet que els protagonistes hagin d'estar desvinculats, desconnectats dels assumptes, hagin de renunciar als seus interessos, a les seves identitats, no permet una exploració

---

real dels grups vinculats a l'assumpte i la reordenació d'aquests. I, en conseqüència, tampoc el degut procés de composició del col·lectiu que n'hauria de resultar.

I és que, sobre la qüestió de les identitats i els interessos, acostumem a pensar que els grups que participen en la política presenten interessos i identitats fixes. No obstant, al contrari, els interessos són sempre "negociables" i els grups estan constantment formant-se i transformant-se en el marc del procés. Ni els interessos ni les identitats dels grups són previs ni independents al procés. Són emergents i es formen de manera col·lectiva. Ho hem vist en el cas analitzat en el darrer dels textos d'aquesta tesi doctoral. Hem vist com davant d'una potencial innovació (com és limitar el trànsit de cotxes en un casc antic) apareixen noves realitats. Hem vist també com les realitats emergeixen i s'ajusten en el marc del procés.

L'èxit del procés polític anirà lligat inevitablement a la modificació de les identitats dels grups vinculats. El món comú és possible gràcies al caràcter inestable de les identitats. Amb actors, identitats i interessos fixos, delimitables i estables, no hi ha procés polític possible. Acceptar aquesta idea és l'única forma d'aconseguir que el món comú sigui compost de forma negociada. Per tant, el que necessitem són participants o portaveus connectats i vinculats als assumptes, que poden negociar les seves identitats i interessos, precisament perquè en tenen.

El que necessitem, en definitiva, són processos polítics amb participants híbrids, vinculats als assumptes en qüestió i amb interessos i identitats negociables. A banda, hem vist que la complexitat, la seva multiplicitat i la hibridesa (sempre canviant) exigeix ampliar el ventall de portaveus i renunciar a disposar de protagonistes inqüestionable com a punt de partida. Trobarem participants que estan per definir, que són canviant. Davant d'una crisi de representació, hem d'augmentar el ventall de portaveus híbrids. Portaveus en constant formació i renovació. Necessitem més i millors mediadors de la política, que permetin l'emergència de noves veus, de nous protagonistes, de nous problemes.

Una millor democràcia no té tant a veure amb una major o menor participació dels ciutadans. Sinó amb el replantejament de la categoria de subjecte polític i el funcionament de les tècniques de representació. El debat no rau entre representació o participació directa. Sinó entre formes i models de representació. D'una banda, monopolis de representació, estàtics, desconnectats, institucionals, experts en la conquesta i l'exercici del poder. Representants que coneixen al detall la identitat i els interessos d'uns representats també estàtics, confiats i conformes amb un escenari de delegació.

O, d'altra banda, una diversificació dels portaveus polítics. Ja no escollim entre un ventall limitat de representants, tots més o menys semblants, perquè decideixin sobre una única realitat. Apareixen nous portaveus que representen noves realitats. Portaveus que entren i surten. Representants que ja no poden viure allunyats de la política, del que està en joc. Portaveus precaris, sempre provisionals, vulnerables a les objeccions dels representats i obligats a estar oberts i atents al que els envolta.

Per resumir, necessitem articular processos amb portaveus variats, híbrids, vinculats als assumptes en qüestió i amb interessos i identitats negociables. I quina ha de ser la tasca de les institucions públiques? Doncs assegurar el correcte desenvolupament del procés polític pertinent. En el nou escenari, la tasca de les institucions públiques és la de facilitar i proveir processos i portaveus situats i adaptats als assumptes en qüestió.

La tasca de les institucions, primer, ha de ser assegurar la presència de les múltiples versions en joc, a través del gran ventall de portaveus disponible. Ha de mobilitzar totes les formes de realitat híbrides vinculades a un assumpte. A partir d'aquí, s'ha de garantir l'existència de procediments que permetin a les diverses realitats en joc la seva interacció. Cal que les versions es trobin i negociïn. Cal experimentar la compatibilitat entre les realitats vinculades a l'assumpte. Amb l'objectiu de compondre un nou món comú. Amb ajustament i renúncies. I també exclusions.

La Política, per tant, ja no és la gestió d'un món preexistent. Composa associacions sociomaterials per arribar a la millor cohabitació possible entre múltiples formes de realitat. I aquí, la cooperació entre política i la ciència és imprescindible. L'experimentació és imprescindible per arribar a noves formes de solidaritat que permetin augmentar el ventall de maneres disponibles de relacionar-nos. La política ha de garantir l'experimentació constant en la coproducció de coneixements i noves identitats, i la seva trobada i relació per a la composició d'un món en comú.

Ja per acabar, hem comentat que els assumptes comuns són complexos. Són dinàmics i canvians. Són incerts. Es transformen cada dia. I n'apareixen de nous. Nous objectes que ens obren noves realitats. I modifiquen el món en el que vivim. Hem vist en la tesi que la producció de coneixement, com també el desenvolupament d'innovacions, transforma el món en el que vivim, per tant, ens transforma a nosaltres mateixos.

I aquest hauria de ser argument suficient per a un major aprofundiment democràtic tant de l'activitat científica com en la política. I per la incorporació en les diverses fases dels múltiples i heterogenis agents implicats en les qüestions a tractar. Si és inevitable formar part dels efectes dels experiments, cal obrir els laboratoris a la participació de molts més actors. Els afectats han de poder-ne ser protagonistes, no només conillots d'índies. El que ens és comú, allò que compartim, s'ha de governar amb la participació de tots els afectats. Perquè va més enllà de les institucions públiques. No podem confiar que cap institució tota sola pugui resoldre problemes complexos i globals com l'aigua, la gestió del coneixement o la salut. I, de fet, en els casos estudiats, hi hem vist molts més agents i moltes més fonts de representació i acció política.

Calen processos polítics oberts i inclusius. Que siguin hospitalaris. Que facin sentir "com a casa" aquests híbrids estranys. Calen experiments que involucrin el conjunt dels afectats en la gestió de la incertesa. Processos d'experimentació a escala i temps real, i de coproducció oberta d'un món comú. A través de les diferents formes d'acció pública, de mobilitzar les múltiples versions en joc i de la intersecció i negociació entre aquestes, es produeix un procés d'aprenentatge i d'experimentació col·lectiva que esdevé en nous coneixements i noves configuracions socials. En la construcció d'un món comú. En paral·lel decidim qui som i en quin món volem viure.

Una col·lectivitat que s'autodetermina, és a dir, reclama el dret a decidir per si sola. Aquesta tesi doctoral planteja una proposta per al perfeccionament democràtic a través del reconeixement dels drets col·lectius dels híbrids en la governança de les realitats comunes. Ja sigui en la creació d'un nou estat, per a la protecció d'un espai natural, per a la defensa de drets socials o per a la implementació d'un determinat model urbanístic en un barri. Dibueixem un "demos" híbrid i múltiple en constant procés de composició. Un col·lectiu que no ve definit. Sense morfologia estable. En moviment. Sempre obert. Per compondre.

I defensem la sobirania de les múltiples realitats híbrides que el componen. La persistència d'uns lligams. La tossuderia de seguir sent allò que no podem deixar de ser. I el dret a decidir en un procés en el que definim qui som al mateix temps que posem un món comú habitable. Hem plantejat, en definitiva, un procés de democràcia distribuïda, d'experimentació i aprenentatge col·lectiu, en escala i temps real, obert a la participació de tots els afectats per un assumpte determinat.

La tesi doctoral planteja una ampliació de l'objecte de decisió democràtic. El dret a decidir sobre tot allò que compartim, que ens sosté, tot allò amb el que mantenim vincles i ens fa ser el que som i no volem deixar de ser. Una proposta de radicalitat democràtica que considera que res de que pugui afectar a una comunitat resta fora del seu abast decisor. El dret a decidir d'un "demos" que reclama exercir aquesta voluntat al mateix temps que es constitueix com a comunitat. Al mateix temps decidim qui som i en quin món volem viure.

Referencias

- Grau, Marc; Íñiguez-Rueda, Lupicinio & Subirats, Joan (2010). La Perspectiva sociotécnica en el análisis de políticas públicas. *Psicología Política*, 41, 61-80.
- Grau-Solés, Marc; Íñiguez-Rueda, Lupicinio & Subirats, Joan (en premsa). Una perspectiva híbrida y no-moderna para los estudios urbanos. *Athenea Digital*.
- Grau-Solés, Marc; Íñiguez-Rueda, Lupicinio & Subirats, Joan (2011a). ¿Cómo gobernar la complejidad? Invitación a una gobernanza urbana híbrida y relacional. *Athenea Digital*, 11(1), 63-84.
- Grau-Solés, Marc; Íñiguez-Rueda, Lupicinio & Subirats, Joan (2011b). Análisis de políticas públicas relacional, híbrido y no-moderno: la integralidad de las políticas públicas en el barrio de Casc Antic (Barcelona). *Revista de Estudios Universitarios*, 37(1), 75-104.

Formato de citación

Grau-Solés, Marc (2011). Una perspectiva de relacionalitat híbrida en l'anàlisi i la gestió de polítiques públiques. *Athenea Digital*, 11(3), 183-191. Disponible en <http://psicologiasocial.uab.es/athenea/index.php/atheneaDigital/article/view/962>

Este texto está protegido por una licencia [Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra bajo las siguientes condiciones:

Reconocimiento: Debe reconocer y citar al autor original.

No comercial. No puede utilizar esta obra para fines comerciales.

Sin obras derivadas. No se puede alterar, transformar, o generar una obra derivada a partir de esta obra.

[Resumen de licencia](#) - [Texto completo de la licencia](#)